

SZABÓ DEZSŐ FÜZETEK

A kis nemzetek sorsa.

BUDAPEST
1935. FEBRUÁR HAVA
LUDAS MÁTYÁS KIADÁS

A KIS NEMZETEK SORSA.

Körülbelül egy évvel ezelőtt, a lapok szándékos kidomborítással hozták Mussolini egyik beszédének egy mondatát:

— A kis nemzeteknek nincs értelmük, rövid időn belül el fognak tűnni, felszívódnak a nagy imperiumokba. — Lehet, hogy az olasz életerő nagyszerű megszervezője nem is mondta ezt a mondatot, vagy nem Így mondta. De ha ez a mondat tényleg pontos visszaadása is az ő gondolatának: ez nem jelent semmit. Egy erejére ébredt nagy nemzet hatalmas kifejezőjének lírája, semmi más.

Különben ez a mondat nekünk — sokkal kevésbé jelentős és mégkevésbé tiszta szájakból jöve — rég ismerős. Ismerős az a jelenség, hogy részeg mulatók, mikor már nem tudnak több ételt és italt gyúrni magukba, szétdobálják, földre tiporják a drága lakoma örömeit, falhoz csapkodják a telt butéliákat, mintha állattá baromulttunk vak bosszúja tobzódnék az életadó javak ellen. Idegen parazitáink, hogy telezabálták magukat a magyar vérből, magyar gondolatból, magyar verejtékből: évtizedek óta ismételtetik, hogy a magyar kis nemzet nem alkothat semmi nagyot, nem várhatnak rá megnövesztő napok a történelemben, előbb-utóbb el kell pusztulnia.

Csak hogy ezeknél ezek a bölcsen megismételt mondatok nem a meggajdult szervezet esztelen hadonázásai. Okos, ügyes és kiszámítottan ravasz szuggesztív eszközei náluk e mondatok. Finom, sunyi kis kések e mondatok, hogy elvágják a

magyar erő minden feszítő inát, a magyar izom minden halalmi csomóját. Úgyesen szétlopott ópium-adagok ezek a mondatok, hogy felmákonnyozzák a magyar organizmus ébredő életakarát és öntudatát. Mert gyalázatos hálátlansággal az iránt a híj iránt, melytől piszkos kis senkiségük mindent kapott: némelyek a német keselyű számára akarják hullára készíteni a magyar adakozót. Mások pedig minden kultúrát és szépséget megemésztő üzleti imperáлизmusuk számára akarnak könnyű elfogadást biztosítani e mondatokkal.

Egészen más lesz az a felelet, melyet a történelem ad erre a problémára. Az ó-kor két nagy kulturális impériuma: a görög és a római, két igen kis nemzet álmának a megvalósítása volt. De aránylag kicsiny nemzetek vagy fajok teremtették meg a modern kor két nagy vezető államát is: Angol- és Franciaországot. Mármost: ha a nyerserő világában, mikor tényleg többet jelenteti az ölö karok és típró lábak száma: kis számú egységek pszihikai tényezők segítségével mégis nagygyá tudták verekedni magukat: ma, amikor a küzdelmei mégis intellektuális, a kulturális erők dönük el minden jövő, még az élet is el volna zárva a nagy lelki adottságú kis nemzetektől?

Elfogulatlan s az élet és az emberi természetly csodáit ismerő emberben csak egy felelet lehet erre a kérdésre: És ez a felelet teljes biztatás a kis nemzeiek részére. Egész bizonyos ugyanis: *hogy a megmaradás és előbbre jutás a nemzetek és fajok versenyében mindenekelőtt a fajok lelki képességeitől függ. A szám egészen másodrendű tényező ebben a versenyben.*

És ez a probléma, most már mint a magyarság sajátos külön problémája: itt kapcsolódik be az aktuális külpolitikai kérdésekbe. Melyik az a külpolitikai öntudat és az a külpolitikai maga-

viselet, mely a magyarság életére, fejlődésére a legtöbb biztonságot jelent?

Fájdalom, ha ennek a kérdésnek teljes horizontjával vizsgáljuk meg a magyar hazafisági kirokatokat, nagyon szomorú benyomásokat kapunk. A legolcsóbb és a legközönségesebb típus itt a dióhéj — Boulangerek, a karikatúra-Mussolinik és a Rokámbollá tepertüsdött Napóleonok figurái. Akik vad acsargású mondatok tomahawkjait rázzák a szomszéd nemzetek felé s akik ama bizonyos hídnál még ma is öt honvéddel veretnek szét ötezer muszkát. Egy közös szép tulajdonságot el kell ismerni bennük: egyáltalán nem fősvények, de még csak nem is takarékosak — *ha a magyar vérről van szó.*

Önmagukban ezek elég ártatlan és meglehetősen komikus figurák volnának. De végeredményben még sem szabad könnyelműen venni őket. Először: mert ezeknek lármája rémíti kifelé mummussá Magyarországot és ezzel számunkra igen hátrányos hangulatot teremt a nemzetközi érintkezésekben. Másodszer: mert benn az országban olyan levegőt teremthetnek, mely a magyarság egy részében, különösen az ifjúságban beteg és veszélyes fejlődés csiráit hívhatja elő.

Tudjuk, hogy ezek közt az alakok közt szép számmal vannak a németek ügynökei, akik a német uszítás számára akarják izolálni a magyarságot minden más nemzettel szemben. És sok a politikai kalandor, aki az irredenta könnyű tőkéjéből akar kamatokat húzni magának. De magunk előtt sem szabad elhazudnunk, hogy a magyarság kebelében még mindig elég jelentékeny elem kapható a hazafiság ez olcsó formájára.

Ennek a temperamentum bizonyos adottsága mellett sokkal nagyobb oka: *hogy nincs magyar külpolitikai közvélemény, hogy a magyarságnak*

semmi külpolitikai öntudata nincs. És ez természetes is. Csak azok a szerveink fejlődnek, melyeknek az élet valami munkát ad. Irtózatossá válunk promiscuitásunkban a habsburgi Ausztriával annyira ki voltunk taszítva minden külpolitikából, hogy még vezető politikusainknak sem volt feje külpolitikai gondolatokra. Hogyan fejlődhetett volna hát ilyen öntudat a magyarság nagy tömegeiben? Így történhetett meg aztán, hogy mikor Ausztria dinasztiájával, diplomáciájával legurult a nyakunkról, mi, mint a lefejezett béka lábai, még mindig a régi test parancsait rángjuk. Kardcsörtetőink nagy része még mindig, minden fenntartás és más irányú biztosítások nélkül, az egész magyar sorsot a brutális német étvágy erőire bízta. Pedig annak, akiben a magyar életösztön leghalványabb erői megvannak, mint a magyar fennmaradás megdönthetetlen áksziomáját kell látnia: *hogy nekünk legelsősorban Németországgal szemben kell a védekezés hatalmas rendszerét kiépítenünk, politikailag, katonailag, gazdaságilag; kulturálisan; mindenképen. És hogy Németország, mint sorsunkat kezében tartó szövetséges nagyobb veszély ránk, mint sorunk ellen törő ellenség*

Így történhetett meg az is, hogy fel nem ismerve a markunkba hullott önállóság nagy történelmi értékeit, nem tudtunk egy olyan belső és külső politikai rendszert építeni rá, mely ez értékeket a magyarság állandó erőforrásaivá szervezte volna. Ehelyett, tényleg a lenyakazott béke szomorúan komikus rángásával, bódultan kerestük, hogy milyen más betegséggel pótoljuk azt a vérbajt, melytől akarattunk és érdemünk nélkül meg szabadultunk. Erre aztán egy minden homéroszi röhögést felszabadító legtípikusabb példát egy lap adott, mely vezércikkében vizsgálta egy újbóli

egyesülés lehetőségét a mai Ausztriával. És a következő gyönyörű gondolatmenetet szülte a magyar közvélemény markába. Igaz, hogy a régi közösségünkől Ausztriával sok kár, sok szenvedés hárult ránk. Ámde akkor Ausztria kifelé is befelé is egy ezer és ezer erőforrással rendelkező izmos nagyhatalom volt. De most olyan vérszegény, olyan kicsiny, olyan nyomorult, olyan életre képtelen, úgy nem ijeszt senkit, úgy nem kell senkinek. Konklúzió: tehát egyesülhetünk ezzel a halálra szánt beteg hulladékkal.

De külpolitikai öntudatunk hiányát talán mégis legkeresztmetszetesebben *az a magaviselet mutatja, melyet sajtónk és úgynevezett közvéleményünk grimaszol a Népszövetség és minden olyan mozgalom felé, melyek Európa egységét célozzák, vagy amelyek pláne utat akarnak egyengetni az Európai Egyesült Államok — fájdalom — még igen távolban kodló lehetősége felé.*

Tudom, hogy a mai Népszövetség ellen millió kritikát lehet mondani igen domború igazsággal. Tudom, hogy a mai Népszövetség még inkább csak a győző hatalmak szervezett akarata. Tudom, hogy nekünk, magyaroknak, több ízben volt alkalmunk joggal panaszkodni ez ellen a Népszövetség ellen és valószínűleg: ilyen alkalmak még lesznek a jövőben. És mégis, egész életem felelősségét, minden eddigi munkásságom értelmét és értékét lekötve áúitom: *a magyarság fennmaradásának legfőbb biztosítéka a Népszövetség gondolatában és az Európa egységét célzó törekvésekben van.* És az öngyilkosságnak leggazabb és leghülyébb módja az, ha mi uszítunk e Népszövetség és e mozgalmak gondolata ellen.

Mert egészen másképp mutálódik meg e Népszövetség értelme, ha azt nem a hazafiassági kiharakatok népgyűléses pózából nézzük. Igaz: hogy

ott még a győzők akarata és érdekei döntők. És ez eleinte nem is lehet máskép. És igaz az is — amit a legtöbb váddal és gúnyjal hánytorgatnak ellene — hogy a legtöbb vitás kérdésben, a különböző nemzetek érdekösszeütközésében kitér a döntés elől, halasztgat s megelégszik a felek rábeszélésével. *De éppen ebben a mostani negatív-ságában, ebben a mai látszatos semmirevalóságában van a bölcsessége és jövő fejlődésének biztosítéka.* Meg kell gondolni, hogy egy olyan nemzetközi intézményről van szó, melyet a világ lelkében még nem erősítenek mintegy mechanikussá lett lelki folyamatok s melynek anyagi ereje nincsen parancsai végrehajtására. Ha megelőzve a fejlődés természetes menetét, már most vállalná a döntő bíró szerepét minden ügyben: elkerülhetetlenül szétrobbanna az ellentétes érdekek harcában s *azt a végzetes szuggesziót vinné az emberek lelkébe, hogy örökre lehetetlen a nemzetek közt a jogot és a méltányosságot tenni az ellentétek elintézőjévé.* Ez a tudat pedig kiszolgáltatná az egész emberiséget a nagyobb erők anarchiájának. Végtelen óvatossággal, sok lemondással, sok látszólagos csóddal, sok megalkuvással kell haladni azon az úton, melyen egy minden nemzet és minden erő fölött álló kötelező erejű egyetemes jogi ítélőszéke akarunk az emberi termés végleges biztosítékává emelni. Így fognak lassanként a Népszövetségben résztvevő összes morális erők egészséges egyensúlyba jönni, így lesz határozatának mind több kötelező ereje, így lesz mind ellenállhatatlanabb szuggesziója a lelkekben s így kényszerül majd minden hatalom kereteibe szervezkedni, míg végre dönthetlen erejű egyetemes törvényű hatalom lesz. Hiszen ha nem a jóhiszemű tömegek bódítására kovácsolunk szavakat, melyeket vallanunk, hogy így is a mai még kez-

detleges és tökéletlen formájában: nagy haladást jelent a nemzetek érintkezésének jogszerűségében. Maga az a tény, hogy a győztes hatalmak sem hivatkozhatnak a nyersere, hanem kényszerülnek a jog és méltányosság formulába öltözni: mindenki előtt, aki ismeri a jogi intézmények történelmi fejlődését, nagy haladás. Az ilyen kényszerrel kikerülhetetlenül velejár, hogy az illető hatalmak tényleg áldoznak is valamit a jognak és a méltányosságnak. E minden oldalról hozott folytonos áldozatok mintegy észrevétlenül fejlesztik aztán a Népszövetséget azzá az egyetemesen kötelező erejű jogi intézménnyé, mely minden nemzetnek legfőbb életbiztosítéka lehet. Hiszen a Népszövetség eddigi tényeiben is lehetetlen fel nem fedezni egy ilyen fejlődés csiráit. Azzal, hogy az egész világ gazdasági bajait közös vizsgálat alá veszi, azokra közös orvoslást keres, hogy a nemzetek érdekösszeütközéseiben a méltányos közös megegyezést vagy a pártatlan bíróság jogi döntéseit segíti elő: nagy haladást jelent egy igazságosabb világlelkiismeret kialakulására. Földet el lehet veszteni. Földet vissza lehet nyerni. *De nyelvet és vért csak egyszer veszítünk el és sohatöbbé nem nyerjük vissza. A magyarság nyelvében és vérében van. Minden ajak, melyről lepusztul a magyar szó, minden kiöntött csepp magyar vér: feltámadás nélküli halált jelent a magyarságnak.* Megszervezve a magyarság minden erejét minden eshetőségre: mégis lehetőleg olyan utakon keressük jövőnk biztosítékait, melyeken nem némul el a magyarul beszélő ajak és nem kér magyar vért a halál. A kis nemzetek, a csekély számú fajok fejlődésének, fennmaradásának egyetlen igazi biztosítéka egy ilyen világjogrend megalakulása és egy azt érvényesítő, egyetemesen kötelező jogi intézmény megteremtése és

megteremtése az európai egységnek, melynek kebelében minden faj békésen építheti a maga valóságát s ahol az erőset és a nagy számút éppen azok a törvények és megdönthetetlen morális erők kötik és határolják, mint a kicsinyt és a kis számút. Ahol a nemzetek versenye teljesen szellemivé nemesedik.

A magyarság tehát akkor építi jövője útjait: ha mi magyarok — és tényleg saját fajtánk tagjaival — megyünk be a legnagyobb erővel minden ilyen célú mozgalomba, ha mi igyekezzünk minden ilyen irányú akarat élére állani. Genfben, Parisban, a világvélemény nagy központjaiban nekünk kellene hatalmas propagandát és sajtóharcot indítanunk e gondolatok érdekében. Aki nem igyekszik irányítani: azt irányítják, annak sorsa a mások kezében van. És Közép- és Kelet-Európa kisebb államaiban nekünk kellene megkezdenünk egy egészségesebb fejlődést jelentő hatalmas propagandát.

Ha az életnek induló fiatal magyar pályája küszöbén habozva áll meg és ezeket a kérdéseket teszi fel magának: — Érdemes-e, hogy én életem minden gazdagságát, minden erejét és szeretetét beleépítsem egy kis nép, egy aránylag csekély számú faj életébe? Nem fogom-e magamat homokba vetni, nincs-e ez a kis faj szükségszerűen, éppen kicsinységéért halálra ítélve? — Én azt felelem neki:

FiataleMBER, a magyar faj gazdag jövő lehetőségeit *a józan ész elemi látása, a logika vitathatatlan kétszer-kettője s a történelem minden matatója garantálja.* Ide jött egy csekélyszámú faj rokontalan arccal, rokontalan nyelvvel, rokonraltán lélekkel az ellenséges és idegen Európába. Ezer esztendőn át *a történelmi szerencsétlenség minden eshetősége nyakába szakadt.* Minden,

ami más nép számára életet, fejlődést, szerveztséget jelentett: vallás-egyház, királyság, hadsereg, ipar; kereskedelem; városodás, központosítás etc: számára megemésztő akarat, lelket-ölő tervszerű szándék, szétzüllesztő rosszakarat volt. Millió baj, millió ellenséges indulat közt mindig egyedül, mindig magára hagyatva. És ez a faj, a népek legtarkább zagyvatagában: mégis be tudta vetíteni arcát a történelembé, mégis sajátos kultúrával az emberi szépség különös: az ő lelkét mondó katédralisait tudta megteremni. Átfonva életének hajszálgyökereiig a német polip éhes karjaitól: mégis olyan arcú szépségeket teremtett, *melyek Európában legtávolabb állanak a német kultúra arcától.* És a népművészetekben, a lírában és a regényben Európa legelső népei közt áll, messze fölötté a hódító német kolosszusnak. De nagy értékeket tudott adni a festészet, a zene, az ipar és a tudományok terén is. És széttépve és nyomorban és irigy férgekkel minden gyökerénél: mégis van, mégis terem, mégis hervadhatatlan csodás, virágokat hajt. Pedig ezer éven át nem volt faji öntudata, nem fejlődhetett egy nagy termő szolidaritást teremtő akarata. Ha ezt az öntudatot, ezt az akaratot sikerül most beléje igézni: az élet minden lehetősége előtte áll. Fiatalember, egy olyan tőke mellett, melyet Koppány, Dózsa György, Balassa, Pázmány, Szenczi Molnár, Apácai Csery, Katona István, Bólyay, Körösi Csorna, Széchenyi, Katona József, Kazinczy, Vörösmarty, Arany, Petőfi; Tompa, Eötvös, Kemény, Jókai, Mikszáth, Madách, Ady és mások és a magyar népköltészet és népművészetek jelentenek: *nem lehet kétségbe esni: Fiatalember, ma a legheroikusabb, a leggazdagabb akarató és hitű, a legszélesebben emberi formája az életnek: magyarnak lenni.*

Marseille. 1928. november 8.